

Faksimil

Andreas Nilsson, (2007), "Ansökningarna kvalitetsgranskas ända fram till mål", *Forska. En tidning från Vetenskapsrådet om forskning*, nr 5–6 2007, pp. 4–6

Intervjuer med bl.a. Donald Broady om hur vetenskapsrådets granskning av forskningsansökningar går till.

Sir Richard Arkwright's Spinning Machine.
Patent 1769

FORSKA 5-6:2007

EN TIDNING FRÅN VETENSKAPSRÅDET OM FÖRSKNINGSANSÖKNING, FÖRSKNINGSPOLITISKA FRÅGOR OCH FÖRSKNINGSINFORMATION

Vetenskapsrådet

Mammon, moralen och forskningen

- * INFRASTRUKTURGUIDEN - NU MED EUROPEISKT ANSLAG
- * EUROPAS FÖRSKARE DISKUTERAR KLIMATFÖRÄNDRINGAR

ANSÖKNINGARNA KVALITETSGRANSKAS ÄNDA FRAM TILL MÅL

Nu i slutet av året får forskare runt om i landet besked om deras ansökningar till Vetenskapsrådet blivit beviljade eller inte. Arbetet med att sälla fram de allra bästa forskarna och projekten är omfattande och engagerar såväl svenska som utländska experter. I denna artikel beskrivs beredningsarbetet och rutinerna för beslut inom ämnesrådet för naturvetenskap och teknikvetenskap samt inom kommittéerna för utbildningsvetenskap respektive infrastrukturer. I nr 3 2007 skrev Forska om hur detta ser ut inom ämnesråden för medicin respektive humaniora och samhällsvetenskap.

Juni Palmgren, Karolinska Institutet och Stockholms universitet

Bakom årets beslut om vilka ansökningar som får pengar från Vetenskapsrådet ligger minst sex månaders arbete. Flera hundra forskare och en stor del av personalen på myndigheten är inblandade i detta. Erfarna forskare i en lång rad beredningsgrupper har läst de cirka 5 400 ansökningar som kommit in till myndigheten. De har rankat ansökningarna utifrån vetenskaplig kvalitet och de sökandes kompetens, och de har diskuterat sig fram till gemensamma listor på vilka ansökningar som bör prioriteras. Finansieringen gäller allt från projekt och tjänster till dyrbar utrustning eller deltagande i forskarkonferenser.

Rutinerna för de olika ämnesråd och kommittéer som granskar ansökningar ser lite olika ut, bland annat beroende på hur de är organiserade och vilket söktryck de har. Men det övergripande målet är självklart att sälla fram de ansökningar som håller högsta vetenskapliga kvalitet.

21 beredningsgrupper inom NT

Naturvetenskap och teknikvetenskap är det område inom Vetenskapsrådet som både får in flest ansökningar och har störst budget, nära en miljard kronor. Jonas Björck, gruppchef vid ämnesrådets kansli, ansvarar för att de 21 beredningsgrupperna inom olika ämnen levererar sina underlag till beslut.

Uppgiften för de granskande forskarna – att bedöma kollegor de ofta inte känner och projekt inom specialområden de inte alltid behärskar helt – kan tyckas svår. Men tillsammans täcker de åtta eller nio forskarna i varje beredningsgrupp en stor ämnesbredd och alla har lång vana vid den här typen av kvalitetsbedömning. I samarbete med beredningsgrupperna sätter kansliet även samman en pool av internationella experter som beredningsgrupperna kan använda för att granska ansökningar.

– Ibland är det omöjligt att få en tillräckligt bred sammansättning på ledamöterna, därför finns möjlig-

heten att rådfråga utländska experter som ett extra stöd, säger Jonas Björck.

En av dem som använt poolen är Nahid Shahmehri, som är professor i datavetenskap vid Linköpings universitet och ordförande för en beredningsgrupp inom samma ämnesområde.

– Förutom att två ledamöter inom gruppen bedömer varje ansökan gör även en internationell granskare det. Fördelen med att använda utländska forskare är att de även kan jämföra hur projekten står sig på en internationell skala, säger hon.

Nahid Shahmehris grupp har granskat ett hundratal ansökningar. En svår avvägningsfråga är att värdera goda projektidéer mot forskarens track record, i form av formell kompetens och erfarenhet.

– Det är viktigt att alla som söker ska känna att de har en chans att få pengar, även unga och mer oerfarna forskare. Därför lägger vi stor vikt vid att försöka upptäcka bra

forskningsprojekt när vi träffas och diskuterar alla ansökningar under hösten. Tyvärr blir det ändå så att många som vi talat varmt för inte kan få pengar.

Foto: Åsa Eriksson

Jonas Björck, Vetenskapsrådet

Omfördelningsprocess

Framåt hösten, när Nahid Shahmehri lyckats samla gruppen kring en lista med prioriterade ansökningar, vidtar nästa steg i beredningen: omfördelningsprocessen mellan de olika beredningsgrupperna.

I omfördelningens första steg samlas ordförandena för beredningsgrupper inom ett antal närliggande områden och fördelar tillsammans ut en extrapott på 20 miljoner kronor till beredningsgrupper med många bra ansökningar. I en andra omgång fördelar en omfördelningsgrupp, som består av ämnesrådsledamöter, ytterligare fem miljoner kronor. Efter det är det dags för ämnesrådet att fastställa den slutgiltiga listan.

– För att undvika att de som fattar beslut ska se sig som representanter för ett särskilt område har vi valt att skilja på bedömningsarbetet och den beslutande makten. Ämnesrådsledamöterna som fattar det slutgiltiga beslutet deltar inte aktivt i den första

beredningen av ansökningarna, förklarar Jonas Björck.

Ramar in utbildningsvetenskapen

Om natur- och teknikvetenskap är det största området inom Vetenskapsrådets forskningsstöd, ligger

Foto: Linköpings universitet

Nahid Shahmehri, Linköpings universitet

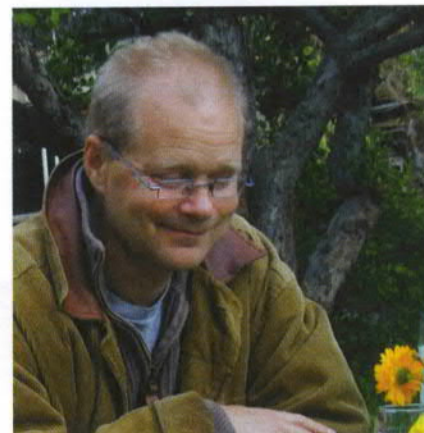
utbildningsvetenskap i andra änden av skalan. Fem procent av myndighetens forskningsstöd går till projekt inom detta fält.

Donald Broady, professor i pedagogik vid Uppsala universitet, leder en beredningsgrupp för systemforskning. Varje ansökan där granskas av tre personer och gruppens diskussioner kan få tre olika konsekvenser. Av årets 76 ansökningar fördes ett femtontal upp på en prioritetslista – fast så många fick sedan inte medel i slutändan. Och förutom att det stora flertalet alltså inte prioriterades, föreslog man att ett femtontal ansökningar skulle avslås.

– Att bedöma ansökningar är ett ansvarsfullt uppdrag. Våra ställningstaganden påverkar ju människors närmaste framtid. Men vi har lärt oss att inte vara för barmhärtiga, det är bättre att vara tydliga med att en ansökan inte är bra nog. Annars kom-

mer den ofta tillbaka lite omskriven nästa år, vilket bara är ett slöseri med tid för den sökande forskaren.

Även inom utbildningsvetenskap tar man hjälp av utomstående experter. Det sker vid beredningen av ungefär var tionde ansökan. Efter att grupperna listat sina ansökningar följer en så kallad ordförandeberedning, där de fem beredningsgrupperna är representerade. Gruppen

Donald Broady, Uppsala universitet

leds av huvudsekreteraren inom utbildningsvetenskap, som därefter ger utbildningsvetenskapliga kommittén ett slutligt förslag till fördelning av forskningspengarna.

– Liksom i själva beredningsarbetet går även diskussionerna om slutliga prioriteringar förvånansvärt bra. Alla är beredda att böja sig för goda argument och vi lyckas alltid komma till en gemensam ståndpunkt, förklarar Donald Broady.

Eftersom utbildningsvetenskap är ett relativt nyetablerat och mångvetenskapligt forskningsområde, har beredningsgrupperna genom sitt arbete även bidragit till att rama in vad området innehåller. Besluten om vilka forskare som får pengar blir lite av en definition av utbildningsvetenskap och vad syftet med forskningen är. >>

>> KFI bedömer angelägenhet

Vetenskapsrådet kommitté för forskningens infrastrukturer, KFI, granskar ansökningar för att ge stöd till infrastruktur inom alla forskningsområden. Ansökningarna hit handlar bland annat om forskningsanläggningar, uppbyggnad av databaser och kraftfulla datornätverk. Men det är inte alltid lätt att avgöra vad som är en infrastruktur.

– En generell regel är att en infrastruktur ska kunna utnyttjas av flera forskargrupper och ha en plan för vetenskapliga mål och för hur den ska finansieras och utnyttjas, förklarar Juni Palmgren, professor i biostatistik vid Stockholms universitet och Karolinska institutet.

Juni Palmgren är ordförande för KFI:s beredningsgrupp för e-Science, som hanterar frågor kring hur informations- och kommunikationsteknologi kan utnyttjas inom forskningen.

Hennes grupp hade tolv ansökningar att bereda i år, av totalt hundra inom KFI. Trots relativt få ansökningar hanterar KFI ungefär en fjärdedel av

Vetenskapsrådets forskningsstöd, eftersom många infrastrukturer är dyra.

– En sak som skiljer KFI:s beredningsgrupper från övriga inom Vetenskapsrådet är att vi inte i första hand gör bedömningen av vetenskaplig kvalitet. Den görs av respektive ämnesråd, och vägs samman med vår bedömning av hur angelägen infrastrukturen är, säger Juni Palmgren

För att balansera inflytandet under beredningen deltar inte gruppordförandena, som även är ledamöter i KFI, i sammanvägningsgruppen som gör den slutliga prioriteringen mellan gruppernas listor. Det gör istället ledamöter från beredningsgrupperna under ledning av huvudsekreteraren.

När sedan alla beredningsgrupper och omfördelningsprocesser nått mål och utfallet av årets granskning av ansökningar har offentliggjorts, slutar det halvårslånga sållningsarbetet. Alla de forskare som ägnat många veckor åt beredningen kan återigen ägna mer kraft åt sin egen forskning.

Andreas Nilsson

FAKTA OM VETENSKAPSRÅDETS BEREDNING AV ANSÖKNINGAR:

Fördelningen av forskningsmedel sker genom peer review, en kollegial bedömning av forskning. Det innebär att vad som anses som forskning av högsta kvalitet avgörs av forskare med god kunskap inom det aktuella forskningsområdet.

För att säkra en rättvis bedömning lämnar ämnesråden anvisningar om hur den vetenskapliga kvaliteten ska bedömas inom respektive ämnesområde. Det sker bland annat genom en handbok med regler och arbetsätt för granskningen. Hur ansökningar från forskare i beredningsgrupperna och andra fall av jäv ska hanteras finns reglerat i Vetenskapsrådets jävsregler.

Bedömningarna i Vetenskapsrådets beredningsgrupper bygger på en femgradig betygsskala (förutom medicin som har en sjuogradig skala). Betygen baseras huvudsakligen på projektets frågeställning, projektets metodik och forskarens/forskargruppens kompetens. Betygen sammanställs sedan till ett gemensamt samlingsbetyg för hela ansökan. Det slutgiltiga yttrandet med betyg och skriftliga kommentarer från beredningsgrupperna används i myndighetens beslut, men är också en viktig återkoppling till den sökande och skickas till denne efter bidragsbeslut.

Beslut om bidrag inom humaniora och samhällsvetenskap,

När detta nummer av Forska lämnas till tryck har bidragsbeslut i Vetenskapsrådets stora årliga utlysning fattats inom tre områden: humaniora och samhällsvetenskap, medicin samt utbildningsvetenskap. Däremot är besluten ännu inte tagna inom natur- och teknikvetenskap eller för forskningens infrastrukturer. Dem återkommer vi till i nästa nummer av Forska.

Samtliga tre huvudsekreterare för de områden som fattat beslut konstaterar att de tagit emot många ansökningar om mycket kvalificerade

projekt och beklagar att de inte har möjlighet att stödja fler.

Humaniora och samhällsvetenskap

Under 2008 får forskning inom humaniora och samhällsvetenskap sammanlagt 87 nya miljoner kronor. Cirka 1 300 forskare sökte stöd inom området. Bara var tionde ansökan, 131 stycken, beviljades. 91 projektbidrag och 20 bidrag till anställningar som forskarsassistent beviljades.

Merparten av de medel som beviljas går till forskning som forskarna själva

initierat. Drygt 19 miljoner kronor av medlen går dock till ansökningar inom riktade utlysningar. Två nya program som startar 2008 är *Forskningspolitik och forskning som politik* samt *Mångvetenskaplig forskning om demokrati och offentlig förvaltning*.

Medicin

323 miljoner kronor går till nya projekt eller anställningar inom medicin under 2008. Av närmare 1 500 ansökningar beviljades drygt 400.